

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 11. ledna 2024¹

Věc C-22/23

**„Citadeles nekustamie īpašumi“ SIA
proti
Valsts ieņēmumu dienests**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Administratīvā rajona tiesa (okresní správní soud, Lotyšsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu – Směrnice (EU) 2015/849 – Článek 3 bod 7 písm. c) – Pojem ‚poskytovatelé svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti‘ – Majitel nemovitosti, který uzavřel nájemní smlouvy s právníckými osobami – Souhlas se zápisem sídla v této nemovitosti do rejstříku – Článek 4 – Rozšíření pojmu ‚povinné osoby‘ na jiná povolání a jiné kategorie podniků, než jsou povolání a kategorie podniků uvedené ve směrnici (EU) 2015/849“

I. Úvod

1. Musí být pronajímatel, který pronajímá nemovitost ve svém vlastnictví společnosti a dává souhlas k tomu, aby si tam tato společnost zapsala své sídlo, považován za „poskytovatele svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ podle směrnice (EU) 2015/849², a musí být tedy kvalifikován jako „povinná osoba“, která je povinna respektovat povinnosti vyplývající z této směrnice?

2. To je podstatou otázky, kterou musí Soudní dvůr posoudit v projednávané věci, která se týká žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Administratīvā rajona tiesa (okresní správní soud, Lotyšsko) a která se týká výkladu čl. 3 odst. 7 písm. c) směrnice 2015/849. Projednávaná žádost byla podána v rámci sporu mezi společností a příslušným lotyšským orgánem ohledně pokuty uložené za porušení vnitrostátních předpisů o předcházení praní peněz a financování terorismu.

¹ – Původní jazyk: francouzština.

² – Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES (Úř. věst. 2015, L 141, s. 73), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018 (Úř. věst. 2018, L 156, s. 43) (dále jen „směrnice 2015/849“).

3. Projednávaná věc poskytuje Soudnímu dvoru příležitost vyjasnit rozsah pojmu „poskytovatel svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ podle směrnice 2015/849, jakož i poskytnout vodítka k možnému rozšíření působnosti této směrnice členskými státy na jiné povinné osoby, než které jsou v ní výslovně uvedeny.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

4. Článek 1 odst. 1 směrnice 2015/849 stanoví:

„Cílem této směrnice je předcházet využívání finančního systému Unie k praní peněz a financování terorismu.“

5. Článek 2 odst. 1 bod 3 a odst. 7 této směrnice stanoví:

„1. Tato směrnice se vztahuje na tyto povinné osoby:

[...]

3) následující fyzické nebo právnické osoby při výkonu jejich profesních činností:

a) auditory, externí účetní a daňové poradce a jakékoli jiné osoby, které se zaváží poskytovat hmotnou pomoc, podporu či poradenství v daňových záležitostech jako hlavní předmět obchodní či profesní činnosti, a to buď přímo, či prostřednictvím jiných osob, s nimiž je uvedená jiná osoba spojená;

b) notáře a jiné samostatně výdělečně činné právníky, jestliže se účastní, ať tím, že jedná jménem svého klienta nebo v zastoupení svého klienta při jakékoli finanční transakci nebo transakci s nemovitostmi, nebo že napomáhají při plánování nebo provádění transakcí pro svého klienta, které se týkají:

i) nákupu nebo prodeje nemovitostí nebo podnikatelských subjektů;

[...]

c) poskytovatele svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti, pokud již nejsou zahrnuti pod písmeny a) nebo b);

d) realitní makléře, a to i tehdy, pokud jedná jako zprostředkovatelé při pronájmu nemovitosti, avšak pouze ve spojení s transakcemi, u nichž výše měsíčního nájmu dosáhne výše 10 000 [eur] nebo více;

[...]

7. Při posuzování rizika praní peněz či financování terorismu pro účely tohoto článku věnují členské státy zvláštní pozornost všem finančním činnostem, které by vzhledem ke své povaze mohly být s velkou pravděpodobností použity nebo zneužity k praní peněz nebo financování terorismu.“

6. Článek 3 bod 7 směrnice 2015/849 stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[...]

- 7) „poskytovatelem svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ jakákoli osoba, která v rámci svého podnikání poskytuje třetím osobám některou z těchto služeb:
- a) zakládání obchodních společností nebo jiných právnických osob;
 - b) výkon řídicí funkce či funkce ředitele nebo jednatele obchodní společnosti, společníka osobní společnosti nebo srovnatelné funkce v případě jiných právnických osob nebo zajištění jiné osoby, aby tyto funkce vykonávala;
 - c) poskytnutí sídla, adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy a dalších souvisejících služeb pro obchodní společnost, obchodní společenství nebo jinou právnickou osobu nebo právní uspořádání;
 - d) výkon funkce svěřenského správce výslovně zřízeného svěřenského fondu nebo podobného právního uspořádání nebo zajištění jiné osoby, aby tuto funkci vykonávala;
 - e) výkon funkce pověřeného akcionáře nebo společníka pro jinou osobu než společnost kotovanou na regulovaném trhu, která podléhá požadavkům na zveřejnění informací v souladu s právem Unie nebo podléhá rovnocenným mezinárodním standardům, nebo zajištění jiné osoby, aby tuto funkci vykonávala.“

7. Článek 4 směrnice 2015/849 stanoví:

„1. Členské státy v souladu s přístupem založeným na posouzení rizik zajistí, aby oblast působnosti této směrnice byla zcela nebo částečně rozšířena na profese a kategorie podniků jiné než povinné osoby uvedené v čl. 2 odst. 1, které provádějí činnosti, u nichž je zvláště pravděpodobné, že budou využity k praní peněz nebo financování terorismu.

2. Pokud členský stát rozšíří oblast působnosti této směrnice na jiné profese nebo kategorie podniků než ty, které jsou uvedeny v čl. 2 odst. 1, uvědomí o svém rozhodnutí Komisi.“

8. Článek 5 směrnice 2015/849 zní takto:

„V mezích stanovených právem Unie mohou členské státy v oblasti, na kterou se vztahuje tato směrnice, přijmout nebo ponechat v platnosti přísnější opatření za účelem předcházení praní peněz a financování terorismu.“

B. Lotyšské právo

9. Ustanovení o předcházení praní peněz a financování terorismu v lotyšském právu jsou obsažena v Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums (zákon o předcházení praní peněz a financování terorismu a jaderných zbraní)

ze dne 17. července 2008³ (dále jen „lotyšský zákon proti praní peněz“), který byl novelizován mimo jiné za účelem provedení směrnice 2015/849 do lotyšského právního řádu.

10. Tento zákon, ve znění použitelném na skutečnosti v původním řízení, vymezuje v čl. 1 bodě 10 pojem „poskytovatel služeb souvisejících se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob“. Podle tohoto ustanovení se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu, která je v obchodním vztahu s klientem a poskytuje mimo jiné podle písmene c) tohoto ustanovení „právním uspořádáním nebo právnickým osobám sídlo, adresu pro doručování nebo fyzickou adresu pro provádění transakcí a další podobné služby“.

11. Článek 3 lotyšského zákona proti praní peněz stanoví:

„(1) Povinnými subjekty jsou osoby vykonávající hospodářskou nebo profesní činnost:

[...]

4) notáře, advokáta a jiného nezávislého poskytovatele právních služeb, poskytují-li jménem a na účet svého klienta asistenční služby při plánování nebo provádění transakcí, účastní se těchto transakcí nebo vykonávají jménem svých klientů v souvislosti s transakcemi jiné odborné činnosti týkající se:

a) nákupu nebo prodeje nemovitého majetku nebo akcií na společnosti,

[...]

5) poskytovatele služeb souvisejících se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob;

6) zprostředkovatele v realitních transakcích.“

III. Skutkový základ sporu, původní řízení a předběžné otázky

A. Skutečnosti předcházející sporu a řízení ve věci v původním řízení

12. Citadeles nekustamie īpašumi SIA (dále jen „Citadeles“), žalobkyně ve věci v původním řízení, je obchodní společností zapsanou v rejstříku v Lotyšsku, jež se ve své činnosti zaměřuje zejména na nákup a prodej vlastních nemovitostí, jakož i jejich pronájem a správu.

13. V období od 14. září 2021 do 4. února 2022 provedl Valsts ieņēmumu dienests (národní daňový úřad, Lotyšsko) (dále jen „VID“) u Citadeles kontrolu v oblasti boje proti praní peněz, ze které byl sepsán protokol o kontrole.

14. V tomto protokolu o kontrole VID zjistil, že Citadeles pronajímala nemovitost, která byla v jejím vlastnictví, a uzavírala nájemní smlouvy s nájemci, včetně právnických osob a právních uspořádání, kteří zapsali do rejstříku své sídlo v prostorách nacházejících se v této nemovitosti.

³ – *Latvijas Vēstnesis*, 2008, č. 116.

15. Podle zjištění uvedeného protokolu o kontrole Citadeles nezapsala do rejstříku u VID takovou činnost jako je činnost „poskytovatele služeb souvisejících se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob“ podle lotyšského zákona proti praní peněz a nerespektovala povinnosti vyplývající z tohoto zákona.

16. Na základě těchto zjištění VID rozhodnutím ze dne 28. března 2022 uložil společnosti Citadeles pokutu ve výši 1 000 eur za nedodržení požadavků stanovených lotyšským zákonem proti praní peněz. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno rozhodnutím generálního ředitele VID ze dne 15. června 2022 (dále jen „napadené rozhodnutí“).

17. Napadené rozhodnutí je založeno na tvrzení VID, že obchodní činnost Citadeles představuje poskytování služeb souvisejících se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob, neboť tato společnost v dotčených nájemních smlouvách umožnila nájemcům, aby si v dotčených prostorech zapsali do rejstříku své sídlo. Dle názoru VID je ji tedy třeba považovat za povinnou osobu ve smyslu lotyšského zákona proti praní peněz.

18. Návrhem ze dne 15. července 2022 se společnost Citadeles domáhala u Administrativě rajona tiesa (okresní správní soud), předkládajícího soudu, zrušení napadeného rozhodnutí.

19. Na podporu své žaloby Citadeles tvrdí, že není povinnou osobou podle směrnice 2015/849 a lotyšského zákona proti praní peněz, a tedy nemusí dodržovat požadavky tohoto zákona na rozdíl od toho, co zjistil VID. V rámci své činnosti se totiž zabývá správou a pronájmem nemovitostí, které vlastní, a neposkytuje „služby související se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob“ podle uvedeného zákona. Společnost Citadeles tvrdí, že uzavřené nájemní smlouvy pouze stanoví, že možnost nájemců zapsat do rejstříku své sídlo je jedním z nájemcových práv a sjednaná výše nájemného se neodvíjí od toho, zda si zde nájemce své sídlo zapsal, či nikoli. Společnost Citadeles tvrdí, že se nezavázala k poskytování jiných služeb nad rámec pronájmu prostor, a že takové služby neposkytuje.

B. Předběžné otázky

20. Předkládající soud uvádí, že definice pojmu „služby související se zřizováním a fungováním právních uspořádání či právnických osob“ podle lotyšského zákona proti praní peněz odpovídá definici pojmu „služby pro obchodní společnosti“ obsažené v čl. 3 bodě 7 směrnice 2015/849.

21. Toto ustanovení ani žádné jiné ustanovení směrnice 2015/849 však neobjasňuje, zda pojem „služba pro obchodní společnosti“, která spočívá v poskytování sídla, adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy a dalších souvisejících služeb, musí být vykládán v tom smyslu, že se jedná o zvláštní službu, která nevyplývá z transakce spočívající v pronájmu vlastní nemovitosti ani s ní nesouvisí.

22. Předkládající soud podotýká, že do 31. července 2021 byla společnost podle lotyšského práva povinna k zápisu do obchodního rejstříku předložit souhlas majitele nemovitosti se zápisem sídla v konkrétní nemovitosti. Vzhledem k tomu, že nájemní smlouvy, které posuzoval VID, byly uzavřeny před 1. srpna 2021, bylo možné souhlas společnosti Citadeles obsažený v těchto nájemních smlouvách považovat za pouhý souhlas udělený za účelem splnění požadavků obchodního zákona, a nikoli za zvláštní službu pro obchodní společnosti. Předkládající soud uvádí, že od 1. srpna 2021 již takový souhlas není nutný. Za těchto okolností má tento soud za to, že pronajímatele nemovitosti nelze považovat za poskytovatele služeb pro obchodní společnosti ve smyslu čl. 3 bodu 7 směrnice 2015/849.

23. V této souvislosti uvedený soud odlišuje případy, kdy je sídlo poskytováno jako zvláštní služba za účelem získání adresy spočívající v poskytnutí „adresy pro doručování“ nebo adresy, v níž jsou uzavírány konkrétní transakce, ale na níž právnická osoba nebo právní uspořádání ve skutečnosti nevykonává každodenně hospodářskou činnost.

24. Podle názoru předkládajícího soudu je skutečnost, že pojem „poskytovatel služeb pro obchodní společnosti“, ve smyslu čl. 3 bodu 7 směrnice 2015/849, nezahrnuje pronájem vlastněných nemovitostí, podpořena bodem 8 odůvodnění a dalšími ustanoveními této směrnice, ze kterých vyplývá, že se uvedená směrnice vztahuje na notáře a jiné samostatně výdělečně činné právníky, jakož i na realitní makléře, zatímco poskytovatelé služeb pro obchodní společnosti jsou naproti tomu na základě téže směrnice považováni za odlišné subjekty, bez vazby na transakce týkající se nemovitostí.

25. Předkládající soud nicméně uvádí, že v souladu s čl. 2 odst. 7 směrnice 2015/849 může členský stát chápat činnosti prováděné osobami, které mohou vést k dosažení protiprávního cíle, široce. Má tedy za to, že se pronajímatel nemovitosti, kterou má ve svém vlastnictví, může při uzavírání nájemních smluv podílet na praní peněz nebo financování terorismu a s cílem snížit pravděpodobnost takových případů by měl být rovněž považován za poskytovatele služeb pro obchodní společnosti nebo svěřenských služeb také v případě, že pronajímá nemovitost, kterou má ve svém vlastnictví, nájemci, který si ji zapíše do rejstříku jako své sídlo a vykonává zde obchodní činnost.

26. Kromě toho vyvstává rovněž otázka, zda by každá osoba, která pronajímá nemovitost, kterou vlastní, měla být považována za poskytovatele služeb pro obchodní společnosti, takže pokud nemovitost pronajímá fyzická osoba, musí se na ni vztahovat stejné požadavky jako na právnickou osobu.

27. V této souvislosti se Administrativā rajona tiesa (okresní správní soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být pojem ‚poskytovatel služeb pro obchodní společnosti‘ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 vykládán v tom smyslu, že jde o zvláštní službu, která není odvozena od transakce spočívající v pronájmu nemovitostí ve vlastnictví pronajímatele, ani s ní není spojena, a to bez ohledu na to, zda pronajímatel udělil či neudělil souhlas s tím, aby si nájemce zapsal do rejstříku v pronajaté nemovitosti sídlo a prováděl v ní transakce?
- 2) V případě záporné odpovědi na předchozí otázku, musí být pojem ‚poskytovatel služeb pro obchodní společnosti‘ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 vykládán v tom smyslu, že v případě, kdy je nemovitost pronajímána fyzickou osobou, se na tuto osobu musí vztahovat stejné požadavky jako na právnickou osobu nebo právní uspořádání, a to bez ohledu na faktické okolnosti, například na počet nemovitostí, které tato fyzická osoba vlastní a pronajímá, na skutečnost, že činnost spočívající v pronájmu nemovitosti nesouvisí s hospodářskou činností, nebo na jiné okolnosti?“

28. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce došla Soudnímu dvoru dne 19. ledna 2023. Písemné vyjádření předložily společnost Citadeles, VID a Evropská komise. Po ukončení písemné části řízení měl Soudní dvůr za to, že má dostatečné podklady pro rozhodnutí bez nařízení jednání k přednesu řečí.

IV. Analýza

A. K první předběžné otázce

1. Úvodní poznámky

29. Předkládající soud se první předběžnou otázkou táže Soudního dvora, zda musí být pojem „poskytovatel svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 vykládán v tom smyslu, že jde o zvláštní službu, která není odvozena od transakce spočívající v pronájmu nemovitostí ve vlastnictví pronajímatele ani s ní není spojena, a to bez ohledu na to, zda pronajímatel udělil souhlas s tím, aby si nájemce zapsal do rejstříku v pronajaté nemovitosti sídlo a prováděl v ní transakce.

30. Úvodem připomínám, že podle čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 se rozumí „poskytovatelem svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ jakákoli osoba, která v rámci svého podnikání poskytuje“ službu „poskytnutí sídla, adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy a dalších souvisejících služeb pro obchodní společnost, obchodní společenství nebo jinou právní osobu nebo právní uspořádání“.

31. Cílem otázky předkládajícího soudu je určit, zda v takové situaci, jako je situace v původním řízení, je třeba se domnívat, že subjekt poskytl „služby pro obchodní společnosti“ ve smyslu tohoto ustanovení z toho důvodu, že pronajal nemovitost, kterou vlastnil, společně, přičemž v nájemních smlouvách výslovně udělil souhlas s tím, aby nájemci zapsali do rejstříku v pronajaté nemovitosti své sídlo. Pokud by se dospělo k závěru, že v takové situaci tento subjekt poskytoval „služby pro obchodní společnosti“ ve smyslu směrnice 2015/849, pak by tento subjekt musel být kvalifikován jako „povinná osoba“, a byl by tak povinen plnit povinnosti vyplývající z této směrnice, jakož i z vnitrostátních předpisů, které ji provádějí do vnitrostátního práva.

32. Pro zodpovězení předběžné otázky položené předkládajícím soudem je tedy třeba vyložit pojem „svěřenské služby nebo služby pro obchodní společnosti“, tak jak je definován v čl. 3 bodě 7 písm. c) směrnice 2015/849.

2. K výkladu čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849

33. Z ustálené judikatury vyplývá, že při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen znění tohoto ustanovení, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je uvedené ustanovení součástí⁴.

34. Pokud jde nejprve o doslovnou analýzu čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849, uvádím, že ze znění tohoto ustanovení výslovně vyplývá, že vymezení typu „svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“⁵ uvedené v tomto ustanovení se týká služby, která spočívá v poskytnutí „sídla, adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy a dalších souvisejících služeb“ pro obchodní společnost nebo jiné právní uspořádání⁶.

⁴ – V nedávné době viz rozsudky ze dne 8. června 2023, VB (Poučení osoby odsouzené v nepřítomnosti) (C-430/22 a C-468/22, EU:C:2023:458, bod 24 a citovaná judikatura), a ze dne 17. listopadu 2022, Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:883, bod 81).

⁵ – Článek 3 bod 7 písm. a), b), d) a e) směrnice 2015/849, který vymezuje další typy „svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“.

⁶ – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

35. Služba spočívající v poskytování „sídla“ nebo „adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy“ se přitom podle mého názoru neshoduje se službou spočívající v poskytování pouhého pronájmu nemovitosti. Prvně uvedená služba má totiž jiný a širší obsah.

36. Existence sídla nebo přinejmenším adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy je základním prvkem každé podnikatelské činnosti a obecně každé profesní činnosti. Sídlo je obvykle vyžadováno pro účely založení a provozování společnosti, neboť umožňuje úřadům a všem ostatním osobám, které se společností jednají, komunikaci s touto společností tím, že mají kontaktní místo, místo pro příjem korespondence nebo jiné komunikace.

37. Služba poskytnutí „sídla“ nebo „adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy“ tedy zahrnuje zpřístupnění kontaktního místa pro profesní nebo administrativní účely pro danou společnost nebo dané právní uspořádání. Naproti tomu účel pouhého pronájmu nemovitosti spočívá výhradně v závazku poskytnout nemovitost k dispozici za úhradu nájemného za užívání této nemovitosti.

38. Služba spočívající v poskytnutí „sídla“ nebo „adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy“ může zajisté v některých případech zahrnovat i pronájem nemovitosti pro účely zřízení tohoto sídla nebo této adresy. Pronájem nemovitosti však není pro tento typ služby dostačující ani nezbytný. Zaprvé, jak vyplývá z výše uvedených úvah, tato služba totiž předpokládá něco více než pouhý pronájem nemovitosti. Zadruhé subjekt se může snadno zavázat k poskytnutí sídla nebo adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy pro právní uspořádání, aniž s tímto právním uspořádáním uzavře nájemní smlouvu týkající se nemovitosti, v níž je zřízeno sídlo nebo adresa.

39. Kromě toho použití souřadící spojky „a“ ve znění čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849⁷ podle mého názoru ukazuje, že unijní normotvůrce měl v úmyslu definovat tento druh služby pro obchodní společnosti nikoliv jako výlučně omezený na poskytnutí – na základě pronájmu nebo jiného důvodu – místa, v němž si společnost nebo právnická osoba může zřídit sídlo nebo adresu společnosti, adresu pro doručování nebo administrativní adresu, ale že požadoval rovněž poskytnutí „dalších souvisejících služeb“.

40. Tato úvaha potvrzuje, že pouhé poskytnutí nemovitosti, v níž je zřízeno „sídlo“ nebo „adresa společnosti, adresa pro doručování nebo administrativní adresa“, nestačí k tomu, aby služby spadaly pod pojem „služby pro obchodní společnosti“, jak je definován v dotčeném ustanovení. Pro tento účel je naproti tomu nezbytné, aby byly poskytnuty „další související služby“, tedy další služby, které – jak jasně vyplývá z verze tohoto ustanovení v německém jazyce⁸ – musí být službami souvisejícími s poskytnutím sídla nebo adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy.

⁷ – V této souvislosti je třeba poznamenat, že všechny jazykové verze dotčeného ustanovení zřejmě používají souřadící spojku odpovídající slovu „et“ ve francouzském jazyce. Například verze ve španělském jazyce používá slovo „y“, verze v německém jazyce „und“, verze v anglickém jazyce „and“, verze v italském a portugalském jazyce „e“, verze v litevském jazyce „ir“, verze v nizozemštině „en“, verze v polském jazyce „i“, verze v rumunském jazyce „și“ a verze ve slovenském jazyce „a“.

⁸ – Ve verzi čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 v německém jazyce použil normotvůrce výraz „und anderer damit zusammen hängender Dienstleistungen“, tedy doslova „a další související služby“, a sice poskytnutí „sídla, adresy společnosti, adresy pro doručování nebo administrativní adresy“. Analýza verze v anglickém jazyce, která používá výraz „other related services“, verze v polském jazyce, která používá výraz „i innych pokrewnych usług“, jakož i verze ve španělském, italském a portugalském jazyce tento výklad podporují.

41. I z tohoto pohledu tedy zřejmě má typ služeb uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 jinou povahu než pouhý pronájem nemovitostí obchodní společnosti. Tato služba totiž v zásadě vyžaduje aktivnější účast pronajímatele, který musí poskytovat další služby související s poskytnutím místa, v němž je sídlo nebo adresa společnosti, adresa pro doručování nebo administrativní adresa. Takové služby mohou například zahrnovat službu spočívající v poskytování kontaktního místa pro administrativní činnosti subjektu, službu vedení korespondence nebo jiné podobné služby⁹.

42. Naproti tomu pouhý souhlas udělený pronajímatelem v nájemní smlouvě s tím, aby nájemce v pronajaté nemovitosti zapsal do rejstříku své sídlo a prováděl v ní transakce, nemůže spadat pod pojem „další související služba“ podle čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849. Jak totiž správně uvádí Komise ve svém vyjádření, v rámci smlouvy o nájmu nemovitosti je právo užívat adresu pronajaté nemovitosti, mimo jiné jako sídlo nebo jako adresu společnosti, adresu pro doručování nebo administrativní adresu pouze vedlejším právem vyplývajícím z hlavního plnění – totiž z poskytnutí této nemovitosti – jehož výkon nevyžaduje aktivní účast pronajímatele. Ve skutečnosti se ani nejedná o službu poskytovanou pronajímatelem, ale spíše o pouhý výslovný souhlas s užíváním majetku k určitému účelu¹⁰.

43. Kromě toho, jak uvádí předkládající soud, ve věci v původním řízení byl tento souhlas dán z důvodu existence ustanovení vnitrostátního práva – které bylo následně zrušeno – které vyžadovalo povinné předložení souhlasu majitele nemovitosti k tomu, aby mohla být společnost zapsána do obchodního rejstříku. Takový výslovný souhlas byl tedy *de iure* vyžadován pro každý pronájem nemovitosti společností, které měly v úmyslu zřídit v pronajaté nemovitosti své sídlo. Jak uvádí předkládající soud, za těchto okolností tedy takový souhlas představuje určitý druh oprávnění uděleného za účelem splnění požadavků stanovených zákonem, a nikoliv službu poskytovanou obchodní společností. Okolnost, že v projednávaném případě pronajatá nemovitost odpovídá místu, kde skutečně probíhá obchodní činnost dotčených společností, mimoto posiluje skutečnou povahu dotčené transakce.

44. Z výše uvedených úvah vyplývá, že doslovná analýza čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 svědčí ve prospěch výkladu tohoto ustanovení, podle něhož se typ „služeb pro obchodní společnosti“, který je v něm uveden, týká služeb, které jsou odlišné od pouhého pronájmu nemovitostí obchodní společnosti, a to bez ohledu na souhlas pronajímatele s tím, aby nájemce zapsal do rejstříku své sídlo v pronajaté nemovitosti. Tento typ služby se tedy nemůže shodovat s pouhým poskytnutím pronajaté nemovitosti.

45. Systematický výklad ustanovení směrnice 2015/849 podporuje takový výklad čl. 3 bodu 7 písm. c) této směrnice.

46. Jak správně podotýká předkládající soud, z čl. 2 odst. 1 bodu 3 písm. b) i) a písm. d) směrnice 2015/849 totiž vyplývá, že mezi „povinné osoby“ patří „notáři a jiní samostatně výdělečně činní právníci, jestliže se účastní [...] při jakékoli finanční transakci nebo transakci s nemovitostmi, nebo že napomáhají při plánování nebo provádění transakcí pro svého klienta, které se týkají [...]

⁹ – Další doplňkové služby, které jsou v této souvislosti obvykle poskytovány, mohou zahrnovat specializované služby předávání faxových a telefonních hovorů, shromažďování bankovních výpisů, poskytování zasedacích místností pro zasedání představenstva nebo jiných řídicích orgánů společnosti a navazování kontaktů se specializovanými poskytovateli služeb pro další služby, jako je například registrace vozidel.

¹⁰ – Při absenci výslovného zákazu v nájemní smlouvě lze dokonce mít za to, že takový souhlas je pronajímatelem udělen konkludentně, pokud se jedná o užívání pronajatého majetku, které není neobvyklé.

nákupu nebo prodeje nemovitostí“ a „realitní makléři, a to i tehdy, jednají-li jako zprostředkovatelé při pronájmu nemovitosti, avšak pouze ve spojení s transakcemi, u nichž výše měsíčního nájmu dosáhne výše 10 000 [eur] nebo více“.

47. Na rozdíl od těchto druhů povinných osob však čl. 3 bod 7 písm. c) směrnice 2015/849 nespojuje definici „poskytovatelů svěřenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ s transakcemi s nemovitostmi, natož aby tuto definici těmito transakcemi podmiňoval. Toto zjištění svědčí rovněž ve prospěch výkladu tohoto ustanovení v tom smyslu, že služby v něm uvedené mají odlišnou povahu od pouhého pronájmu nemovitostí obchodní společnosti.

48. Pokud jde konečně o teleologický výklad, je třeba připomenout, že, jak vyplývá z judikatury, hlavním cílem směrnice 2015/849 je předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, jelikož cílem ustanovení této směrnice je podle přístupu založeného na posouzení rizik zavést soubor preventivních a odrazujících opatření, aby se zabránilo tomu, že by protiprávní peněžní toky mohly poškodit integritu, stabilitu a pověst finančního sektoru Unie, ohrozit její vnitřní trh a mezinárodní rozvoj¹¹.

49. V tomto ohledu nelze vyloučit riziko, že pronajímatel může být zapojen do praní peněz nebo financování terorismu v souvislosti s pronájmem nemovitého majetku, který vlastní, právníkem osobám nebo právním uspořádáním, které v něm zapíší do rejstříku své sídlo. Jak uvádí předkládající soud, takové riziko by mohlo existovat zejména v případě takzvaných „schránkových obchodních společností“, tedy právníků osob nebo právních uspořádání, které v pronajatých prostorách nevykonávají žádnou obchodní činnost a využívají je pouze pro zápis svého sídla do rejstříku. Zápis právního uspořádání do rejstříku, o který se obvykle usiluje z legálních důvodů, může být totiž zneužit například pouze za účelem získání přístupu k vnitrostátnímu finančnímu systému na základě otevření bankovního účtu s cílem uložit na něj finanční prostředky, a to i v případě, že neexistuje žádná skutečná vazba na danou zemi.

50. Nicméně zaprvé, jak vyplývá z úvah uvedených v bodech 38 a 41 tohoto stanoviska, pouhý pronájem nemovitého majetku nestačí k tomu, aby mohla být založena „schránková obchodní společnost“, neboť za tímto účelem jsou nezbytné další doplňkové služby – jako jsou služby obsažené v příkladech v uvedeném bodě 41. Zdá se tedy, že skutečnost, že pronajímatel, který pouze pronajímá svou vlastní nemovitost obchodní společnosti nebo jiné právnické osobě, která v ní má sídlo, není kvalifikován jako „povinná osoba“ podle směrnice 2015/849, v zásadě nepředstavuje žádné riziko obcházení ustanovení této směrnice.

51. Zadruhé, aniž jsou dotčeny úvahy, které uvedu v bodě 55 a násl. tohoto stanoviska, sdílím názor, který Komise vyjádřila ve svém vyjádření, podle něhož výklad dotčeného ustanovení v tom smyslu, že by *každý* pronajímatel nemovitosti, kterou vlastní, který ji pronajímá obchodní společnosti, jež má v této nemovitosti sídlo a vykonává v ní svou činnost, měl být kvalifikován jako „povinná osoba“ podle směrnice 2015/849, a tudíž by se na něj vztahovaly požadavky vyplývající z právní úpravy obsažené v této směrnici, nutně nepřispívá k dosažení jejích cílů, tak jak byly uvedeny v bodě 48 výše. Takový výklad by totiž znamenal rozšíření pojmu „povinná osoba“ a z něj vyplývajících povinností na vysoký počet subjektů, jejichž činnost – a sice pouhý pronájem vlastních nemovitostí – v zásadě nemůže být nijak konkrétně spojena s praním peněz nebo financováním terorismu.

¹¹ – Viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:883, body 33 a 34, jakož i citovaná judikatura).

52. Za těchto podmínek se lze zabývat tím, zda by takový výklad dotčeného ustanovení byl slučitelný s požadavky plynoucími ze zásady proporcionality, která vyžaduje, aby opatření bylo způsobilé zajistit soudržným a systematickým způsobem uskutečnění sledovaného cíle a aby nepřekračovalo meze toho, co je nezbytné k jeho dosažení¹².

53. Z výše uvedené doslovné, systematické a teleologické analýzy vyplývá, že podle mého názoru pojem „poskytovatel svěrenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ v čl. 3 bodě 7 písm. c) směrnice 2015/849 musí být vykládán v tom smyslu, že se týká zvláštní služby, která nemůže vyplývat z transakce spočívající pouze v pronájmu vlastní nemovitosti, a to bez ohledu na to, zda pronajímatel udělil souhlas s tím, aby si nájemce v pronajaté nemovitosti zapsal do rejstříku své sídlo a prováděl v ní transakce.

3. K rozšíření působnosti směrnice 2015/849 členskými státy na další profese nebo kategorie podniků

54. Je však třeba rovněž uvést, že předkládající soud ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce odkazuje rovněž na čl. 2 odst. 7 směrnice 2015/849. Má za to, že na základě tohoto ustanovení legitimní cíl zabránit praní peněz nebo financování terorismu umožňuje členskému státu široce uchopit činnosti vykonávané osobami, které mohou vést k dosažení protiprávního cíle. Za účelem snížení pravděpodobnosti, že pronajímatel nemovitosti, kterou vlastní, bude při uzavírání nájemních smluv zapojen do praní peněz nebo financování terorismu, by tak mohlo být vhodné jej považovat za poskytovatele služeb pro obchodní společnosti.

55. V tomto ohledu je třeba připomenout, že, jak Soudní dvůr uvedl, směrnice 2015/849 stanoví pouze minimální harmonizaci, neboť její článek 5 opravňuje členské státy k přijetí nebo ponechání v platnosti přísnějších ustanovení, pokud tato ustanovení mají za cíl posílení boje proti praní peněz a financování terorismu v mezích unijního práva¹³.

56. Ve své již ustálené judikatuře Soudní dvůr upřesnil, že výraz „přísnější ustanovení“ uvedený v článku 5 směrnice 2015/849 se může týkat veškerých situací, o nichž mají členské státy za to, že představují vyšší riziko praní peněz a financování terorismu. Dále vzhledem k tomu, že tento článek 5 je obsažen v oddíle 1, nadepsaném „Předmět, oblast působnosti a definice“, kapitoly I této směrnice, nadepsané „Obecná ustanovení“, vztahuje se na všechna ustanovení, která spadají do oblasti upravené uvedenou směrnicí¹⁴.

57. Směrnice 2015/849 tedy ponechává členským státům široký prostor pro uvážení, pokud jde jak o určení rizik praní peněz a financování terorismu, tak o vhodná opatření k předcházení, zamezení nebo alespoň omezení těchto činností¹⁵.

58. Směrnice 2015/849 mimoto rovněž uznává, že členské státy mohou být různě dotčeny odlišnými riziky praní peněz a financování terorismu, která mohou záviset na konkrétní situaci každého členského státu a mohou se lišit podle mnoha parametrů, jako je jeho zeměpisná poloha nebo hospodářská či sociální situace¹⁶.

¹² – Rozsudek ze dne 2. března 2023, PrivatBank a další (C-78/21, EU:C:2023:137, bod 70 a citovaná judikatura).

¹³ – Viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:883, bod 46).

¹⁴ – Viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:883, bod 47), a obdobně rozsudek ze dne 10. března 2016, Safe Interenvíos (C-235/14, EU:C:2016:154, bod 77).

¹⁵ – V tomto ohledu viz stanovisko generálního advokáta G. Pitruzzelly ve věci Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:381, bod 44 a násl.).

¹⁶ – V tomto ohledu viz stanovisko generálního advokáta G. Pitruzzelly ve věci Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:381, bod 45).

59. Za těchto podmínek mohou členské státy v rámci široké posuzovací pravomoci, která jim byla v této oblasti svěřena, rozšířit oblast působnosti směrnice 2015/849 tím, že budou za „povinné osoby“ považovat jiné profese nebo kategorie podniků, než které jsou výslovně uvedeny v čl. 2 odst. 1 této směrnice, a to s ohledem na konkrétní situaci v každém členském státě.

60. Pro tento účel však není relevantní ustanovení směrnice 2015/849, na které odkazuje předkládající soud, a sice čl. 2 odst. 7 této směrnice. Jak totiž vyplývá z jeho znění, toto ustanovení se netýká určení povinných osob, nýbrž se vztahuje pouze k posuzování rizika praní peněz nebo financování terorismu pouze pro účely uvedeného článku 2.

61. Relevantním ustanovením je naproti tomu článek 4 směrnice 2015/849, který stanoví, že členské státy v souladu s přístupem založeným na posouzení rizik zajistí, aby oblast působnosti této směrnice byla zcela nebo částečně rozšířena na profese a kategorie podniků jiné než povinné osoby uvedené v čl. 2 odst. 1 uvedené směrnice, které provádějí činnosti, u nichž je zvláště pravděpodobné, že budou využity k praní peněz nebo financování terorismu.

62. Z odstavce 2 tohoto článku 4 vyplývá, že pokud členský stát rozšíří oblast působnosti směrnice 2015/849 na jiné profese nebo kategorie podniků než ty, které jsou uvedeny v odstavci 1 uvedeného článku 2, uvědomí o tom Komisi.

63. V tomto ohledu uvádím, že článek 4 směrnice 2015/849 neupřesňuje podmínky takového rozšíření. Vzhledem k dynamické povaze hospodářských vztahů i trestné činnosti je proto podle mého názoru třeba se domnívat, že unijní právo, a zejména zásady legality a právní jistoty, nebrání tomu, aby vnitrostátní právní předpisy nevymezily vyčerpávajícím způsobem jiné profese a kategorie podniků, které představují povinné osoby, než ty, které jsou uvedeny v čl. 2 odst. 1 směrnice 2015/849, na které se rozšíří působnost ustanovení této směrnice, pokud jsou tyto faktory následně upřesněny v aktech, které nemusí mít nutně právní sílu zákona, ale musí být vhodným způsobem zveřejněny¹⁷.

64. Rozšíření pojmu „povinná osoba“ členským státem na jiné subjekty než ty, které jsou uvedeny ve směrnici 2015/849, je však možné, pouze pokud zaprvé – jak vyplývá ze samotného znění čl. 4 odst. 1 této směrnice – tyto subjekty „provádějí činnosti, u nichž je zvláště pravděpodobné, že budou využity k praní peněz nebo financování terorismu“, a pokud zadruhé k takovému rozšíření dochází při striktním dodržení unijního práva, a zejména ustanovení Smlouvy o FEU zaručujících základní svobody.

65. V projednávané věci přísluší předkládajícímu soudu, aby *in concreto* určil, zda v lotyšském právním řádu může takový subjekt, jako je Citadeles, který pouze pronajímá nemovitý majetek, který vlastní, a za tímto účelem uzavřel s nájemci nájemní smlouvy, v nichž výslovně udělil svůj souhlas s tím, že nájemci mohou v této nemovitosti zapsat do rejstříku své sídlo, musí být považován za součást jiné profese nebo kategorie podniků, než jsou povinné osoby uvedené v čl. 2 odst. 1 směrnice 2015/849, na které Lotyšská republika podle článku 4 této směrnice rozšířila působnost právní úpravy proti praní peněz stanovené uvedenou směrnicí.

¹⁷ – Obdobně viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2022, Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:883, bod 51). V tomto ohledu obdobně viz rovněž úvahy provedené ve stanovisku generálního advokáta G. Pitruzzelly ve věci Rodl & Partner (C-562/20, EU:C:2022:381, body 54 až 57).

66. V tomto ohledu však lze pochybovat, zda tomu tak je. Komise totiž ve svém vyjádření předloženém Soudnímu dvoru výslovně tvrdila, že od lotyšské vlády neobdržela žádnou informaci v souladu s čl. 4 odst. 2 směrnice 2015/849 o tom, že Lotyšská republika rozšířila působnost této směrnice na další profese nebo kategorie podniků, konkrétně na osoby, které pronajímají nemovitosti, které vlastní.

4. Závěry k první předběžné otázce

67. S přihlédnutím ke všem výše uvedeným úvahám mám za to, že na první předběžnou otázku položenou předkládajícím soudem je třeba odpovědět tak, že pojem „poskytovatel svěrenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 musí být vykládán v tom smyslu, že se týká zvláštní služby, která nemůže vyplývat z transakce spočívající pouze v pronájmu vlastní nemovitosti, a to bez ohledu na to, zda pronajímatel udělil souhlas s tím, aby si nájemce v pronajaté nemovitosti zapsal do rejstříku své sídlo a prováděl v ní transakce.

B. K druhé předběžné otázce

68. Ve své druhé předběžné otázce se předkládající soud v případě záporné odpovědi na první otázku táže, zda pojem „poskytovatel svěrenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti“ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice 2015/849 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě, kdy je nemovitost pronajímána fyzickou osobou, se na tuto osobu musí vztahovat stejné požadavky jako na právnickou osobu nebo právní uspořádání, a to bez ohledu na faktické okolnosti, například na počet nemovitostí, které tato fyzická osoba vlastní a pronajímá, na skutečnost, že činnost spočívající v pronájmu nemovitosti nesouvisí s hospodářskou činností, nebo na jiné okolnosti.

69. Vzhledem k tomu, že druhá otázka byla položena pro případ, že odpověď na první otázku bude záporná, pokud Soudní dvůr vyloží čl. 3 bod 7 písm. c) směrnice 2015/849 tak, jak jsem navrhl v bodě 67 tohoto stanoviska, není důvodné na tuto otázku odpovídat.

70. V každém případě je druhá otázka podle mého názoru nepřijatelná. Z žádné skutečnosti ve spise, které má Soudní dvůr k dispozici, totiž nevyplývá, že by se spor v původním řízení týkal, byť jen zčásti, pronájmu nemovitostí fyzickou osobou.

71. Z toho vyplývá, že odpověď na druhou otázku by za těchto okolností zjevně znamenala poskytnutí poradního stanoviska k hypotetické otázce, což je v rozporu s úkolem Soudního dvora, jenž mu byl v rámci soudní spolupráce zavedené článkem 267 SFEU svěřen¹⁸.

¹⁸ – *Ex multis* viz rozsudek ze dne 22. února 2022, Stichting Rookpreventie Jeugd a další (C-160/20, EU:C:2022:101, body 82 a 84, jakož i citovaná judikatura).

V. Závěry

72. S přihlédnutím ke všem výše uvedeným úvahám navrhuji Soudnímu dvoru, aby na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Administrativá rajona tiesa (okresní správní soud, Lotyšsko), odpověděl následovně:

„Pojem ‚poskytovatel svěrenských služeb nebo služeb pro obchodní společnosti‘ uvedený v čl. 3 bodu 7 písm. c) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES

musí být vykládán v tom smyslu, že

se týká zvláštní služby, která nemůže vyplývat z transakce spočívající pouze v pronájmu vlastní nemovitosti, a to bez ohledu na to, zda pronajímatel udělil souhlas s tím, aby si nájemce v pronajaté nemovitosti zapsal do rejstříku své sídlo a prováděl v ní transakce.“